

Služba vlade RS za digitalno preobrazbo
Davčna ulica 1,
1000 Ljubljana

Datum: 26. 5. 2022

Zadeva: **Pripombe družbe A1 Slovenija d.d. na osnutek načrta razvoja gigabitne infrastrukture do leta 2030 – sklic: 381-55/2022**

Družba A1 Slovenija uvodoma pozdravlja objavo osnutka načrta razvoja gigabitne infrastrukture do leta 2030, saj le-ta predstavlja ključni strateški dokument za razvoj gigabitne povezljivosti v Republiki Sloveniji na tem desetletju in s tem pomembno vodilo za vse relevantne deležnike, ki prispevamo k razvoju gigabitne družbe.

Osnutek načrta ocenjujemo kot dobro osnovo za razpravo, vsekakor pa bo dokument pred sprejetjem potrebno še dodatno nadgraditi in uskladiti. Struktura dokumenta sicer pokriva ključne elemente, ki so temelj odločanja, vendar je kot tak pomanjkljiv v smislu implementacije. Iz dokumenta ni razvidno, ali bo za namen uspešne implementacije pripravljen še dodatni dokument v obliki akcijskega dokumenta za izvedbo planiranih aktivnosti ali pa bo njihova realizacija prepuščena usodi samoiniciativnosti posameznih resornih ministrstev oziroma drugim državnih organov, ki bodo izvajali podporne aktivnosti za doseg zastavljenih ciljev. V dokumentu je sicer omenjeno, da se za ostale vidike pospeševanja digitalizacije, predvsem dviga digitalnih kompetenc pripravljajo drugi strateški dokumenti, vendar po našem mnenju brez enotne politike zastavljenih ciljev ne bo mogoče doseči.

V predlogu načrta je navedeno, da je pri strateškem načrtovanju potrebno slediti razvoju vseprisotne zmogljive širokopasovne infrastrukture (fiksne, mobilne in satelitske), ki bo odprta in dostopna vsem končnim uporabnikom, sicer bi lahko prišlo do neenakopravnih možnosti vključevanja v informacijsko družbo. V družbi A1 Slovenija smo v zvezi s tem skeptični glede dejanske zmogljivosti satelitske infrastrukture v smislu zagotavljanja najmanj 100 Mbit/s povezav in možnosti nadgradnje na 1 Gbit/s povezave v realni perspektivi, kot jo določa ta predlog Načrta, zaradi visoke latence in potresavanja (jitter, ping) pa je ta tehnologija manj uporabna za določene zahtevnejše uporabnike (ravno tiste, ki danes sploh potrebujejo pretočno hitrost 100 Mb/s). Financiranje dostopa do širokopasovne povezave preko satelita v primeru, da obstaja eno izmed prizemnih omrežij (fiksno ali mobilno) solidne kakovosti ne vidimo kot ustrezen način porabe javnih sredstev za spodbujanje širokopasovne povezljivosti, tudi če gre za začasen ukrep. Investiranje predvidenih 15 mio EUR v tovrstne storitve po našem mnenju ne bo prispevalo k dolgoročni rešitvi zniževanja digitalne ločnice, saj bodo po preteku subvencioniranega obdobja uporabniki še vedno brez povezljivosti, hkrati pa bodo soočeni s 100% podražitvijo storitev. Ne gre pa niti zanemariti dejstva, da ne gre za financiranje družb (operaterjev), ki imajo sedež v Sloveniji, zaposlujejo lokalno prebivalstvo (po podatkih SURS je v telekomunikacijskih podjetjih neposredno zaposlenih slabih 5000 ljudi, velika večina v članih SOEK, posredno v povezanih industrijah pa še veliko več) in prispevajo v nacionalni proračun prek davkov kot tudi prek dajatev za javno dobro, ampak za nepovratni odliv javnih sredstev izven EU.

V kolikor spodbujanje dostopa do interneta preko satelita pogledamo skozi perspektivo DESI indeksa bi to zgolj začasno in malenkostno dvignilo kazalnik uporabe storitev, ne bi pa izboljšalo širokopasovne povezljivosti na manj poseljenih področjih. Državna pomoč za subvencioniranje satelitskih širokopasovnih storitev nima posebne razvojne dodane vrednosti in bi kvečjemu negativno vplivala na nadaljnje investicije v prizemna omrežja.

V točki 2 CILJI EU so naštetih dokumenti EU, nobeden izmed katerih ne omenja satelitskega dostopa do interneta kot relevantnega za »pot v digitalno desetletje« ali kakršno koli digitalno prioriteto.

Nadalje ugotavljamo, da so tako cilji kot ukrepi za spodbujanje gradnje 5G omrežij navedeni izjemno pavšalno, pri čemer se kartiranje načrtuje šele konec leta 2023. Iz dokumenta ni razvidno kakšen način spodbujanja gradnje 5G omrežij bo država spodbujala, kar pa je ključno za doseg cilja popolne pokritosti vseh naseljenih območij in vseh glavnih prizemnih prometnih poti s 5G v letu 2028. Družba A1 Slovenija zato predlaga, da se dokument jasno dopolni s konkretnimi načini spodbujanja gradnje 5G omrežij na področjih, kjer ni komercialnega interesa oziroma je gradnja 5G omrežja zaradi različnih drugih okoliščin neizvedljiva (ni mogoče postaviti baznih postaj zaradi zaščitene območij, lokalne skupnosti zavračajo postavitev baznih postaj,...). Kot primeren finančni ukrep za spodbujanje povezljivosti prek razvoja 5G omrežja na redko poseljenih področjih, kjer ni komercialnega interesa, je lahko (so)financiranje zalednih optičnih povezav do odročnih krajev, kjer ni optike, financiranje odprtih baznih postaj, to je izgradnja enostavnih objektov opremljenih z električnim in/ali optičnim priključkom na razpolago za postavitev anten vseh zainteresiranih mobilnih operaterjev. Slovenski operaterji smo v zadnji večfrekvenčni dražbi za uporabo frekvenc plačali več kot 165 mio EUR in zato je smiselno, da se tudi z javnimi sredstvi pomaga k utilizaciji pridobljenega spektra in izboljša ekonomijo obsega zgrajenih 5G omrežij. S sofinanciranjem aktivnosti, ki smo jih navedli, bi država dejansko spodbudila zasebne investicije (v kolikor se zagotovi pasivna infrastruktura operaterji dodatno investirajo v aktivno opremo), zgrajeno omrežje pa bi dolgoročno ostalo na razpolago prebivalstvu. Takšne predloge smo v preteklih javnih posvetovanjih operaterji že predlagali, vendar se pristojno ministrstvo za te najučinkovitejše modele javnega spodbujanja gradnje omrežij ni odločilo, ampak je vse stavilo na najave gradnje žičnih omrežij, ki se v praksi niso uresničile na škodo javnega interesa.

V osnutku Načrta je opaziti tudi razhajanje med ciljem zagotoviti gigabitno povezljivost za vse spodbujevalce socialnoekonomskega razvoja do leta 2025, pri čemer je predhodna izvedba kartiranja in poizvedovanja po tržnem interesu za te potrebe predvidena konec leta 2023. V enem letu vsekakor ni mogoče izvesti ustreznih ukrepov, ki bi lahko v tako kratkem času premostili ugotovljene vrzeli.

V osnutku Načrta je navedeno, da v trenutku priprave Načrta ni podpisanih pogodb za verodostojno izkazan tržni interes za gradnjo širokopasovnega omrežja, zato Načrt temelji na izhodišču, da je za zagotovitev dostopa do širokopasovnega omrežja za 107.932 gospodinjstev, ki so opredeljene kot potencialne bele lise, potrebna in primerna uporaba javnih sredstev. Na problematiko (ne)realno izraženega komercialnega interesa je družba A1 Slovenija opozarjala ob različnih priložnostih, nazadnje v svojih pripombah na analize upoštevanih trgov 1 in 3b, ki jih je izvedla Agencija za komunikacijska omrežja in storitve (AKOS). Napoved razvoja širokopasovnih omrežij in posledično deregulacijo je temeljila prav na obširni gradnji RUNE omrežja. Nadalje ugotovitve o številu belih lis konkretno odstopajo tudi od ugotovitev AKOS v analizi stanja širokopasovnih omrežij v zvezi z zagotavljanjem univerzalne storitve. V kolikor so bile v preteklosti podpisane pogodbe za izvedbo komercialnega interesa in ta ni bil realiziran, bi morale resorno ministrstvo sprejeti ustrezne ukrepe glede na svojo pristojnost in odgovornost. Vsekakor pa ponovno apeliramo na pristojno ministrstvo oz. službo vlade, da pred izvedbo kakršnihkoli ukrepov res natančno in odgovorno preveri dejansko stanje v izogib ponovitvi situacije na večfrekvenčni

dražbi v letu 2014 z naloženimi posebnimi obveznostmi pokrivanja z mobilnim omrežjem za potrebe zagotavljanja fiksnega širokopasovnega dostopa gospodinjstev, ki so temeljile na nepopolno ugotovljenem dejanskem stanju.

Ukrepi za doseg ciljev so navedeni zelo posplošno. Posebej je ključen sprejem ustreznega zakonodajnega okvira, ki se vleče že nerazumno dolgo in posledično povzroča nepredvidljivo regulatorno okolje za vse investitorje v razvoj širokopasovnih (gigabitnih) omrežij. Glede zagotavljanja dodatnih ukrepov glede 5G omrežja ocenjujemo, da imamo slovenski operaterji dovolj frekvenčnega spektra za zagotavljanje kakovostnih 5G storitev do leta 2030. Podeljevanje dodatnih frekvenčnih pasov pa bi po našem mnenju moralo biti predhodno zelo pretehtano in utemeljeno. Z drobljenjem frekvenčnega spektra se namreč zgolj ustvarja vtis o dodatnih možnostih za končne uporabnike, ki pa je dejansko zelo dvomljiv glede na ekonomijo obsega, ki ga omogoča redka poseljenost v Sloveniji.

Kot drug finančni ukrep je predviden tudi ukrep spodbujanja povezljivosti preko sheme bonov. Ukrep je zasnovan precej nelogično. Navedeno je, da bo shema uporabnikom oz. gospodinjstvom na voljo na območjih, na katerih je že vsaj eno omrežje, ki lahko zanesljivo zagotovi hitrosti prenosa vsaj 100 Mb/s, kar se bo preverilo s kartiranjem in javnim posvetovanjem. Shema naj bi bila skladna z načelom tehnološke nevtralnosti vključno s satelitskimi rešitvami. Kot smo opozorili že uvodoma, je vključitev satelitskega dostopa do interneta lahko po našem mnenju vprašljiva iz več razlogov. Načrt pa, kot izhaja iz pojasnila načina izračuna ocene naložbene vrzeli, satelitski dostop celo preferira (ocena potrebnih javnih sredstev 15 mio Eur je narejena na podlagi ocene stroška satelitskega širokopasovnega dostopa, ki je vzet kot osnovni scenarij spodbujanja povezljivosti na težje dostopnih lokacijah. Po našem mnenju je sofinanciranje tovrstne oblike širokopasovnega dostopa upravičeno zgolj in samo v primeru, da na določenem področju niti v daljši perspektivi ne bo mogoče zgraditi prizemnih širokopasovnih povezav (fiksni ali mobilni). Le-te pa je potrebno predhodno jasno opredeliti in vgraditi ustrezne varovalke, da ne prihaja do zlorab in izrinjanja preteklih in bodočih investicij v razvoj omrežij. Po našem mnenju določenih odročnih zaselkov in kmetij do leta 2030, če sploh, ne bo mogoče pokriti z gigabitnimi povezavami, zato je na teh konkretnih lokacijah o tej vrsti dostopa smiselno razmišljati in ga spodbuditi. Nikakor pa se ne strinjamo z začasnim subvencioniranjem satelitskih širokopasovnih storitev vsepovprek pod pretvezo, da je zahteva o 100 Mb/s pokritosti tehnološko nevtralna in da je taka hitrost povezave nujna za osnovne potrebe prebivalcev na ruralu. Tehnološko nevtralno začasno subvencioniranje storitev bi moralo vključevati različne storitve in sicer širokopasovne dostope različnih hitrosti z ustrežno ponderiranimi subvencijami. Npr. z eno dvoletno subvencijo za 100 Mb/s satelitskega ponudnika Starlink, v višini 1420 EUR, kot je predvidena v osnutku Načrta, bi bilo mogoče polovično subvencionirati A1 paket domači internet prek omrežja LTE s hitrostjo prenosa podatkov 40/5 Mb/s skoraj šestim uporabnikom. Povedano drugače, z enim bonom v vrednosti 1420 EUR bi lahko en uporabnik brez doplačila uporabljal mobilni širokopasovni dostop skoraj 5 let, pri čemer se s tem poveča verjetnost smiselnosti nadgraditev na višje hitrosti z novjšimi mobilnimi tehnologijami. Predlagamo torej, da se za potrebe premostitve začasnega obdobja, dokler se ne zgradi ustrezna infrastruktura kot dolgoročna rešitev, omogoči učinkovitejša raba predvidenih subvencij na način, da bi bilo mogoče bone koristiti tudi za storitve z nižjimi hitrostmi od 100 Mb/s, vendar v ustrezno nižjem odstotku. Ob tem je treba opozoriti, da ima A1 na ruralu zelo visoko pokritost z LTE signalom zaradi obveznosti iz frekvenčne dražbe v letu 2014 in da tam v povprečju dosega hitrosti 50 Mb/s brez dograditve baznih postaj na 5G tehnologijo, saj za to trenutno ni ne povpraševanja ne ekonomske računice glede na redko poseljenost.

Nenazadnje v osnutku Načrta ni jasno opredeljen vir financiranja. Predvidenih skoraj 300 mio EUR za gradnjo gigabitnih povezav za gospodinjstva brez potrebnih javnih investicij v dopolnitev gradnje 5G omrežij in gradnje gigabitnih povezav za vse spodbujevalce socialno-ekonomskega razvoja v Sloveniji je znesek, ki ga Republika Slovenija ni bila zmožna zagotoviti v celotni zgodovini financiranja širokopasovnih omrežij do sedaj. Jasna opredelitev virov je zato ključnega pomena, v kolikor želimo da bo mogoče strategijo dejansko realizirati.

Glede na to, da dokument predvideva, da bo večino naložb zagotovil zasebni sektor ob ustrezni aktivni politiki držav članic ocenjujemo, da je smiselno in utemeljeno, da pripravljalci tega dokumenta in ostalih z njim povezanih strateških in izvedbenih dokumentov posebno pozornost namenijo komentiranjem operaterjev. V dokumentu smo navedli zgolj ključne pripombe vsekakor pa predlagamo, da se v nadaljevanju postopka izvedejo dodatna posvetovanja z relevantnimi deležniki in, da se njihovi komentarji tudi ustrezno upoštevajo.

V preostalem naj se upoštevajo tudi skupne pripombe operaterjev združenih v Sekciji operaterjev elektronskih komunikacij (SOEK, GZS), katere član je A1 Slovenija.

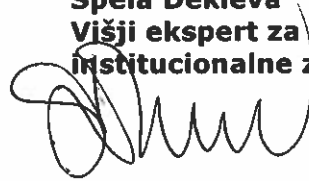
S spoštovanjem,

A1 Slovenija, d. d.

Marko Stoilovski
Vodja za regulatorne
in konkurenčno-pravne zadeve

Špela Dekleva
Višji ekspert za regulativne in
institucionalne zadeve

18

A1 Slovenija, d. d.